

Geachte heer Tjeenk Willink,

Een nieuwe, duurzame en circulaire economie komt niet uitsluitend tot stand door plannen voor 2050 te maken maar vooral door concrete besluiten van burgers, ondernemingen en overheid tot 2025. We moeten het samen nu doen. De komende regeerperiode 2021-2025 is cruciaal om Nederland op het spoor te zetten van een duurzame en circulaire economie. Wij willen dat die concrete acties expliciet onderdeel worden van het regeerakkoord.

Immers we hebben geen beelden van smeltende ijskappen meer nodig om te zien wat klimaatverandering inhoudt, we ervaren in Nederland zelf dat het weer warmer en grilliger wordt. En we zien het zwerfafval overal als teken van verspilling. Daardoor is er momenteel draagvlak onder de bevolking omdat mensen zien dat nu iets doen minder kost voor henzelf en zeker voor hun kinderen dan de zaak op z'n beloop laten. Onderzoek onder kiezers laat zien dat duurzaamheid als aandachtspunt voor de politiek de laatste jaren gestegen is naar de top-drie. Ondernemersvereniging VNO-NCW en MKB-NL zijn op zoek naar een nieuw kompas waarmee bedrijven zich kunnen richten op duurzaamheid. En uit veel verkiezingsprogramma's spreekt een duidelijke brede duurzame ambitie.

De overheid zelf formuleerde doelstellingen zoals in 2016 het voornemen om de Nederlandse economie in 2050 volledig te laten draaien op herbruikbare grondstoffen. De wens tot actie is er: De Sociaal-Economische Raad (SER) stelde 2016: "De circulaire economie komt alleen in een versnelling als bedrijven rendabel kunnen ondernemen". Begin 2021 stelde het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) in de Integrale Circulaire Economie Rapportage (ICER)¹ vast dat er meer drang en dwang nodig is om de duurzaamheidsdoelstellingen te realiseren.

In hoog tempo biedt de technologische ontwikkeling nieuwe en betere oplossingen voor een duurzame economie. Logistieke vernieuwing helpt bedrijven in netwerken samen te werken. Het is van groot belang deze oplossingen ook in hoog tempo commercieel in de praktijk te brengen. Eerder dit jaar stelde het versnellingshuis Nederland Circulair (een samenwerkingsverband van het ministerie van IenW, VNO-NCW, MKB-Nederland, MVO Nederland en Het Groene Brein) al vast dat dat bedrijven die circulair willen ondernemen op belemmeringen stuiten. Het rapport Rode Draden (2021)² signaleert dat dit vooral te maken heeft met ondernemerschap, de financiële context en het innovatieproces zelf.

Op grond hiervan en van ons praktijkonderzoek bepleiten wij het volgende uitgangspunt expliciet in het regeerakkoord op te nemen:

"Het kabinet onderkent het belang van de inzet van grote, middelgrote en kleine bedrijven voor de daadwerkelijke verduurzaming van de Nederlandse economie onder behoud van welvaart. Om te komen tot een snelle implementatie van nieuwe duurzame technologie stimuleert het kabinet de ontwikkeling van duurzame verdienmodellen. Hiertoe hanteert het de volgende vier aangrijpingspunten: generieke financiële impulsen, de voorbeeldfunctie van de overheid, Europese samenwerking en bevordering van praktijkgericht onderzoek."

¹ [Integrale Circulaire Economie Rapportage 2021 \(pbl.nl\)](#)

² [Rode-Draden-2021-Notitie-Compleet.pdf \(versnellingshuisce.nl\)](#)

Op die manier behouden wij hoogwaardige werkgelegenheid en ondernemerschap in Nederland en bereiden wij ons land economisch en ecologisch tijdig voor op de toekomst. De genoemde vier aangrijpingspunten worden in de bijlage verder uitgewerkt.

De werkgroep financiering van duurzame verdienmodellen maakt deel uit van het lectorenplatform Circulaire Economie en werkt nauw samen met Het Groene Brein. Deze onderzoeksgroep bundelt praktijkervaring met honderden bedrijfscasussen de afgelopen jaren bij grote ondernemingen maar vooral ook bij het MKB. Het Groene Brein is een kennisinstelling in 2012 begonnen op initiatief van een groep duurzame innovatieve bedrijven met als missie om wetenschappelijke kennis te helpen implementeren via nieuwe duurzame businessmodellen.

Namens Lectorenplatform Circulaire Economie, Stichting Het Groene Brein,

- Dr Timber Haaker, lector Businessmodellen bij Saxion Hogeschool,
- Dr Pieter van der Hoeven, associate lector Finance bij Hogeschool Inholland,
- Dr Maaïke Lycklama à Nijeholt, lector Finance Hogeschool Rotterdam, en
- Dr Taeke Tuinstra, docent-onderzoeker bij NHL Stenden Hogeschool.

Voor meer informatie en vragen kunt u terecht bij Pieter.vanderHoeven@inholland.nl of info@hetgroenebrein.nl

Vier concrete actiepunten voor het nieuwe kabinet:

1. Generieke financiële impulsen en eenvoudige regels

Vergroen het belastingstelsel: lagere loonheffingen met name voor lagere inkomens, hogere heffing materiaalverbruik om zo waardebehoud fiscaal aantrekkelijker te maken. Een en ander is bijvoorbeeld uitgewerkt in de Deltaplan Belastingen voor een Circulaire en Sociale Economie van het Ex'Tax project et al. (2021)³.

Generieke regels verdienen de voorkeur boven veelal complexe subsidiemogelijkheden omdat zij de ondernemingszin in het algemeen de goede kant op sturen. Voorbeelden van dergelijke generieke regels zijn CO₂-heffing, rekeningrijden, Tobin-tax, statiegeld, verwijderingsbijdrage en kerosinebelasting. Gelet op de Nederlandse concurrentiepositie is het gewenst dergelijke regels in internationaal en tenminste Europees verband in te voeren (zie hiervoor ook het Verkenning Financiële instrumenten voor een circulaire economie van de SER (2018)⁴ en hieronder sub 3). Nederland heeft de naam een fiscaal paradijs te zijn om belastingen te ontwijken; Nederland verdient het belastingparadijs te worden voor verduurzaming.

Als de overheid al overgaat tot specifieke gerichte stimulering is het goed te bedenken dat deze vaak gepaard gaan met een complexiteit waardoor ze voor kleine ondernemingen vaak lastig bruikbaar zijn. Helaas stellen wij vast dat zulke regelingen daardoor kleinschaligheid impliciet bemoeilijken. Dat is niet gewenst. Dus moet de toegankelijkheid van eventuele specifieke financiële mogelijkheden voor kleine ondernemingen een expliciet aandachtspunt zijn.

De overheid beïnvloedt de marktontwikkeling ook via regelgeving en het is wrang om vast te stellen dat administratieve lasten regelmatig een belemmering vormen juist voor duurzame ondernemingen. Wij constateren in de praktijk dat met name kleine bedrijven niet zijn toegerust op complexe regels, waar bijkomt dat duurzame ondernemingen aan meer eisen moeten voldoen en dat een gedetailleerde gegevensaanleverplicht kleinschaligheid niet in de hand werkt. Als het de overheid menens is duurzaamheid te bevorderen zal zij ondernemers in dezen in redelijkheid tegemoet moeten komen.

2. Voorbeeldfunctie van de overheid

Veel meer dan momenteel het geval is, kan de overheid concreet duurzaamheid stimuleren. Circa 40% van ons nationaal product loopt immers via de overheid en blijkens de berekeningen van bijv. de Ellen MacArthur Foundation al in 2013⁵ hoeft circulair werken niet duurder te zijn, mits de overstap goed gemaakt wordt. Nu zijn overheden vaak bezig plannen te maken voor de lange termijn terwijl ze concrete mogelijkheden bij inkoop niet benutten. Zowel de SER (2018) als het CPB in zijn Integrale Circulaire Economie Rapportage (2021) dringen aan op een betere benutting van dit instrument. Door met name bij vervangingsinvesteringen toekomstgericht voor duurzame oplossingen te kiezen, stimuleert de overheid ondernemersontwikkelingen en het bouwen van een nieuwe, duurzame infrastructuur. Neem ook in de voorwaarden bij aanbesteding duurzaamheid en circulariteit expliciet op als eis.

³ [Extax-rapport-Deltaplan-Belastingen-voor-een-Circulaire-en-Sociale-Economie-def.pdf \(ex-tax.com\)](#)

⁴ [Verkenning Financiële instrumenten voor een circulaire economie \(ser.nl\)](#)

⁵ [Circular Economy Report - Towards the Circular Economy Vol. 1 \(ellenmacarthurfoundation.org\)](#)

Wij zien in de praktijk dat goede voornemens nog te weinig leiden tot concrete acties waarop ondernemers hun businessmodel durven te baseren. Bedrijven rapporteren al in toenemende mate over hun bijdrage aan de duurzame ontwikkelingsdoelen, SDG's; de overheid kan door haar eigen uitvoering dit verder stimuleren.

3. Europese samenwerking

De Nederlandse economie is te klein en te open om hier verduurzaming van productie door te voeren als ware het een eiland. Op de korte termijn leidt deze overschakeling tot extra kosten voor ondernemers. Het is ongewenst als buitenlandse concurrenten vervuilender zijn maar met goedkopere producten de markt hier overnemen. Dus is massa nodig om ons op de korte termijn niet uit de markt te prijzen en tevens om een grotere markt te bieden aan circulaire bedrijven. Dat betekent dat veel initiatieven EU-breed moeten worden ontwikkeld. Over de noodzaak tot Europese samenwerking laten de eerder genoemde rapporten van SER en PBL ook geen twijfel bestaan.

Het is goed voor Nederlandse ondernemingen als ons land een voortrekkersrol in Brussel speelt bij alle Europese initiatieven voor modernisering en verduurzaming van de economie. Nederland moet zorgen altijd in de kopgroep te zitten bij dergelijke ontwikkelingen (we hadden dus bijvoorbeeld niet jaren hoeven te wachten alvorens het Duitse voorbeeld van statiegeld op blikjes over te nemen). Bij afwegingen met betrekking tot internationale handel niet alleen de laagste prijs meenemen, ook duurzaamheid (reshoring). Dat is geen economisch protectionisme maar bescherming van onze gezamenlijke wereld.

4. Bevorderen van praktijkgericht onderzoek

Duurzame technieken komen momenteel in rap tempo beschikbaar en voor een verdere verduurzaming van onze productie blijven inspanningen op het gebied van fundamentele technologieontwikkeling nodig. Helaas is het vooruitzicht van telkens nieuwere betere goedkopere technieken niet noodzakelijk een stimulans om deze technieken meteen te commercialiseren, immers volgend jaar kan er meer voor minder geld. Een afwachtende houding van ondernemers kunnen wij ons niet veroorloven bij het omschakelen naar een duurzame samenleving. Dus is er om echt tempo te maken met invoering naar technologieontwikkeling zeker ook meer praktijkgericht onderzoek nodig.

Dat onderzoek vergt cross-overs tussen technisch en financieel denken. Daarom is het juist passend binnen beroepsonderwijs en professionele organisaties en stimuleert het tevens studenten en toekomstige ondernemers. Niet voor niets is het expliciete doel van de Nationale Wetenschapsagenda (NWA)⁶ om wetenschap en samenleving te verbinden.

Een duurzame toekomst is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van overheid, bedrijfsleven en burgers. De overheid heeft hulp nodig en moet nu consequent kiezen voor samenwerking met ondernemers. Daarmee komen wij economisch sterker te staan.

⁶ [Nationale Wetenschapsagenda \(NWA\) | NWO](#)